



Előfizetési feltételek:
Évre 12 frt — kr.
Félévre 6 — „
Negyedévre 3 — „
Havonként 1 — „

Megjelenik hetenkint háromszor:
Vasárnap, Szerdán és Pénteken.

Szerkesztőség és kiadó-hivatal:
Monostor utca L. Bányai ház alatt.

MAGYAR POLGÁR.

POLITIKAI LAP.

Hirdetési díjak.
Ötször használt sor ára 5 kr.
Folyogó minden hirdetésnél 30 kr.
Nagyobb hirdetésnél külön kedvezményt is nyújt a kiadó-hivatal.
Fiók-kiadó-hivatalok:
Décsen: Krémer Sámuel.
Enyeden: Vokál János.
Tordán: D. Papp Miklós.
Szamosújvárt: Császár testvérek.
Kolozsvárt: Stein János és Demján László.

KOLOZSVÁR, NOVEMBER 14.

Legujabb távirati tudósítások.

Pest, nov. 13. Jólétsült körökben biztositanak arról, hogy a delegatiook elé terjesztendő törvényjavaslat nagy nehézségeket okoz s alig leendő előbb készen az ülések kezdete előtt. A delegatio lemondott tagjai helyett póttagoknak megválasztottak: Paizs, Kéthelyi, Német, Dapsy, Szecsegy, Delimanics és Hunfalvy. Négy hely Horváthorágnak tartatott fenn. A póttagok közül hat a rendes tagok közé léptetett. — A magyar igazságügyminiszter f. hó 16-ára érkezőleg bízott össze a törvényeszek rendezése fölötti tanácskozás végett.

Bécsi ágio. nov. 13-án Arany 5.53 Ezüst 115.75. Erdélyi földteherm. kötv. (á 100 ft) pénz — 70.50. áru 70.75. — Erd. vasut részvény (á 200 ft.) pénz 152.80. áru 153.50.

Crimen „lesae delegationis.”

Nagy a botránykozás a jobboldali körök s kormányparti sajtó választott népében az attentatum fölött, melyet a balközép lemondásával a delegatio majestása irányában elkövetni merészkedett. Hull is ezért árva fejökre sok anathema, és a jobboldal azon része, mely a politikai akciót irányzatából s indokainak rugóiból megítélni képtelen, Ghiczty Rauscherrel, Perczelt Skenevel, Tiszát Lichtenfels báróval hozza malitiosus paralellába.

Legyen!

Mérjük, hasonlítsuk politikájukat össze a basison, melyen kívül ez idő szerint a jobboldal nem talál nézletpontot, de bátor-kodunk a jobboldalt sem mellőzni az általa kezdett kombinációkban.

Tény az, hogy a delegationalis institutio a balközépnek sehol és semmi alakban sem tetszik. Ezt vallotta a párt, mielőtt e könnyű járású gépezet életbelépett, mondotta, mikor a jobboldal a mult év végén belemenni erőszakolta, s e nyilvánítását erősíti ma is, mikor abból kiszállva, a bennülőknek „valeatis” mond.

A jobboldalnak nagy gyönyöre van benne mindig és mindenütt, sőt declaration-jában annyira is elment, hogy sajnálkozását nyilvánítja ki a fölött, miszerint ezelőtt negyedfélszáz évvel a magyarnak azt megismerni nem nyílt alkalma.

Schmerlingnek, Rauschernek és Lichtenfelsnek is sok titkos öröme telik benne. Ők szeretik, csak hogy titkon, mert oly nagyreményű kamaszt szemlélnék benne, ki minden „Anlage”-val bír arra, hogy idővel, férfi korában magát „Reichsrath”-á nűjje ki. S mivel csak ígér, nem szereti a centralistapárt jobban, s mivel már is ígér, nem kell a balközépnek a jobboldal pályáiból kibújt kamaszka éppenséggel. De mivel az

osztrák typusa bájjain egy-egy magyar vonás is ömlik el s így osztrák-magyar vegyes házasságnak közös ivadéka, mindig kedves fia e házasság ideális viszonya imádóinak.

Was liebt sich neckt sich... Csak ilyes természetű a centralisták haragja, kik tán a jelen pillanatban magyar színt láttak meg a nagyreményű ifjonez arcán. Nem látszanak ismerni a francia közmondás életbölcességét: pour sauter un mieux il faut d'abord reculer un pas!

Hogy a delegatio nagyot ugorhasson a „Reichsrath”-ba, Pest felé kell kissé húzódnia.

Ennyit a balközép és a Schmerlingpárti politika azonosságát vitatónak.

Hogy a képviselőházi többség a balközépi delegatusok lemondásának indokait „valónak és alaposnak” el nem ismeri, annak oka pártseművegének rózsaszíne.

Tény az, hogy a balközép a delegatio-ba bár akarata ellenére bement az okból, hogy abban legalább megconkitott: 1867-es önállóságunkat megóvjá.

Tény, hogy a közöministerium ugyan-csak ezen 1867. XII. törvényezik ellenére a dualistius államrendszernek megfelelő elnevezés helyébe a centralistált államcomplexum „birodalmi” czimezésével élt.

Tény, hogy folyó évi janvar hó 31-én a jobboldal s balközép által az abnormis eljárásra nézve interpelláltatván, ígéretet tön a czimezésel nem élni többé.

Tény, hogy ez ígéretét megszegte, az országnak leczkét adott, hogy a delegatio-interpellatio törvényszegései ellen nem palladium.

A balközép e palladiumnál erősebb szert ajánlott, s biztositni kívánta magát, hogy az ilyen megnyíló delegatio nem lesz többé a nemzeti törvény ellenére fizet ily gúnyos játékokat, kivéve.

E játékkal vagy fel akart hagyni a közöministerium, vagy nem. Ha akart, a balközép javaslatára e távsürgönyös világban eljárhatott volna rögtön, ha nem: jelét adta, hogy a delegatiót mibe sem veszi.

Ez utóbbi történt.

Vajjon a delegationalis institutio erőtlenségéről nyert ily tanubizonyság után maradtat-e a balközépnek kétsége, hogy ez intézmény még önállóságunknak reá akasztott foszlányait is gyenge megőrizni? Nem.

Játékbábuvá kellendett tennie magát, s a kelepezebe menve, a közöministerium által a jogsértések ösvényén tolatni a birodalmi tanács felé, vagy jókor kilépni a delegatióból.

Ez utóbbit tette. Ez egész büne vagy erénye, melynek tudatában bátran várja a nemzeti fenség ítéletét.

Cs...

velem együtt — tehát részese az ál-czimborlásnak.

— Ez az ő dolga. Hogy láttam valahol, az igaz; de ő-e? — nem csalódtam e? erről nem álllok jót. — És tegyük fel, hogy csakugyan nem lord, következnek onnan hogy hamis játékos? —

— Azt ön legjobban tudja; — felelé búszke fagyos hangon a grófné; mit én tudok az, hogy rosszul választá ön a percet a visszatérésre. Távozzék uram! Nincs semmi közös többé közöttünk; visszavetem multamat, emlékeimet, ön nevével együtt, mert ön imént — hazudott, uram!

Mint sértett tigris ugrott fel a gróf.

— Tehát ön hisz e levélben!

A grófné hallgatott.

Jól van tehát. Megmondok mindent. Igen, én tudám, hogy nem lord, de szükségem volt czimére, és ön miatt! — Ördög vagyok, igen! de ön tett azzá. Mit a férj ingyen nem nyerhetett meg, szerelmét ajándékaimmal akarám megvásárolni, azért játsztam; de ajándékaimért hideg mosolylyal fizetett. Ha, midőn roppant összegeket veszték, és égő agyamban a téboly örvöngő vihara tombolt, egy gyöngéd szót, egy mosolyt találtam volna ön ajkain: mentve vagyok! de szemekben titkos könnyeket látték... Oh! asszonyom! — csakugyan bűnös vagyok, mert nem ismerem a földön semmi szent köteleket, csak ama sorvasztó láncokat, melyek elváhatlanul önhez fűznek; család, barátság, minden e szerelem, mely emészt és éget. Ha csak egyszer szörnyű éjlemben, midőn kétségbeesve ha-

Germania és „árvái” Erdélyben.

Törvényhozásunk a közelebbi napokban a „kérdések kérdése”-nek, a nemzetiségi ügynek megoldásával foglalkozand. E megoldás elömlőnké-latainak eddig közudomásra jutott részletei bizonyítják, hogy kormány és országgyűlési pártok egyaránt mindent elkövettek a hazai nemzetiségek méltányos érdekeinek épségében tartása — és jogszerű igényeik kielegitésére; hogy elmentek azon határig, melyen túl az államegység eszméjét a separatistikus törekvések örvénye elnyeleselel feyegeté.

Azonban a „nemzetiségek”-et — ha a táborukból fölhangzó javajszekelésekből következtetést vonhatunk — még ez sem elégíti ki. Valóban alig lehet valami mulatságosabbat képzelni a bombastikus kifakadásoknál, melyekkel vezérferfiak elpanaszolják a világ előtt a magyaroknak zsarnoki önkényét, és brutalitását irányokban, kik pedig az új aerához annyi odaadással, oly önfeláldozóan csatlakoztak.

Ékes illusztrációként bemutatunk olvasóinknak néhány sort a „Neue Freie Presse” legutóbbi számának „Magyarország és a szászok” feliratu cikkből. A nevezett bécsi lap a többiek között ilyenképen veszi védszárnyai alá Germania matronáinak a délkeleti Kárpátok közé elbolyongott gyermekeit: „A szászok — ugymond — kik valódi önmegtadással bódoltak a magyar hatalomrendszernek, most hálául a „Magyarisirung” csapásai által látogatottak meg. Előbb egy tisztán magyar creaturát tollak fel szász grófként reájuk; aztán elszavazták tőlük a pesti országgyűlésen a szász föltörvényszéket, melyet még a magyar kormány is meg akart tartani; most a nemzetiségi törvénynek Erdélyre kiterjesztését tervelik, s az erdélyi nemetség ezen orgyilkos megrohanása ellen a szász képviselők a lételetű küzdelem egész erővel lépnek föl. Ennek dacára azonban a magyar kormányban folytatott tárgyalások kevés kiállítás van. Mert lime a magyar ministerium egy törvényjavaslatot készített el a magyarország — erdélyi unio realisálására, a melyet — a mennyiben a szászokat illeti — le sem kellene írni, elegendő kifejezéstől lévén jelképileg azáltal, ha a törvénykönyvbe egy kötetet festenek. Ugyanis az új unio törvény 30-ik § a szerint „a nemzetiségi kérdésben törvény alkotásai a m. ministerium felhatalmazatik a felmerülő ügyeket az államegység, a kormányzati érdekek s a méltányosság alapján ideiglenesen elintézni.” Az erdélyi nemzeti egyenjogúság s különösen a szász-nemetség ezáltal a kormány önkénye alá van jászva, valamint általában az unio törvényjavaslat lényege ábban áll, hogy a kormány minden fontosabb ügyben felhatalmazatik belátása szerint provisorius intézkedések tetelére, azaz Erdélynek rendeletek által igazgatására, melyek egyébiránt mégis kevésbé rosszak a magyar legislationál. — — — Az ily művelődés ellenes erőszakoskodással szemben — mondja végül a „N. Fr. P.” — tiltakozunk kell a cultur-fejlődés és a civilisatio nevében, s a szászok a magyarosítás elleni harcban, melyet az egyen-

za zaklatott a szerelem jobban mint a veszteség, ön lágy keze lesimítja homlokomon a redőket, áldottam volna, mint megmentő angyalomat; de keze visszataszított kérélelhetlenül, mint lelkiismeretem. Ördög vagyok most, igen! de angyal és ördög, elvagyunk egymásnak jegyezve. Cziméink, gyalázatunk, sirunk — ugyanegy. Igen! Asszonyom! sorsunk közös, egész a büntetésig.

— Elég, elég, uram! — vága közbe indulatosan a grófné — ön azt mondja, én tévém rossz! emlékezzék ama borzasztó emléktől éjre, mely birtokába ejtett? mi volt ön ekkor? szerelmének első nyilatkozata bravo által történt; első lépése hozzám — bűn volt. Szóljon! — Kérem-e valaha ön pazar ajándékait? — volt-e igényem? egy kívánságom? — Ha ön áldozatokat tett értem, tévé azt inkább búszkeség, mint szerelemből. És hibet-e azt, hogy hercegi ajándékai közelebb hozzák szívemhez, mint a szegénység, mely részvétet ébresztett volna ön iránt? — Mintha a szerelem áldozata a világ tetszését keresné, s nem elégednék meg a titokkal, mely nagyságát takarja? — Szerem! mintha e nemes és magasztos érzelemnek szüksége volna fénytűzésre, és nem volna elég dús lángjainak melegsége, és gyöngyeinek sokasága által? Uram! ön vak örvöngő szenvedélye irántam nem egyéb mint egy vétessel több, mert vétke gondolatokat sugall!

A gróf e határozott válasza megsemmisült.

— Ön — Paganini kedvese! rivalá! — grófné e vádra vérpiros lön.

jogultság megszentelténitett ege alatt vivniok kell, az európai sympathiákról s morális támogatásról épen úgy biztosítva lehetnek, mint a keleti-tengeremlék tartományainak németjei a russificálás ellen folytatott küzdelemben. Egyenlő viszonyok, egyenlő brutalis célok, egyenlő nyomatókos ellenállás.

Nincs kedvünk ily ellenféllel hosszabb polemia-ba bocsátkozni. Feltéve, bár a legkevésbé sem engedve meg az idézettek igazságát, csak azon egyszerű kérdéskéntre óhajtanánk az egykori absolut kormány saját czimének ellenmondó uszályhordozója, a „Neue freie Presse”-től felvilágosítást, vajon mi akadályozta őt, hogy nem protestált a „cultural” és „civilisatio” nevében akkor, midőn Erdély lakosait a germanisálás szomorú emléktől apostolai oly nemtelen eszközökkel igyekeztek kényszeríteni anyanyelvűlnékre az aránytalanul törpe kisebbségével fölcserélésre, a minőket — hogy mi is analog példára hivatkozunk — csak az északi óriás alkalmazott a nemetségnek gyalázatára válló közreműködésével elnyomott Lengyelországban. A rendszer számára, mely bennünket ama civilisatorokkal megáldott, csak hozzáni voltak a „N. Fr. P.”-nek; akkor nem tudott hivatkozni „európai sympathiák”-ra, még kevésbé jutott eszébe a „morális támogatás”, míg most a gyar törvényhozás alkotmányosan — méltányos eljárása dühöngővé teszi. „De azért Brutus mégis derék ember.”

M. A.

Belpolitikai szemle.

© A képviselőház november 11-ki ülésében a baloldali delegatusok lemondása volt napirenden. Az ingerült hang, melylyel a jobboldali képviselők a mult ülésben közbekiallításaiuk túrelmetlenségüknek brusque nyilatkozatát adták, s a jobboldali sajtónak a balközép legtiszteltebb férfaira szórt szitkozódásai s gyanúsításai előre sejtették, hogy a delegatio institutioját dogmai méltóságra emelő párt részéről az ellenzék ezáltal nem igen számíthat elnézésre.

Ugy is volt. Önmagát Deákot is kizozta nyugalma sodrából, s a balközépi delegatusok leköszönésére nézve oly határozati javaslatot terjesztett a ház elé, mely a beadott lemondást elfogadja s a lemondottak helyébe új választásokat kíván, de másrészt a lemondás indokát nem a parlamentarist szótárból vett kifejezéssel „valótlannak és indokolatlannak” bélyegzi. E sértő kifejezéshez bigadt hangon Bónis Sámuel és Tisza Kálmán szóla hozzá, a majoritási szavazógép azonban ugy vala ez uttal inatitálva, hogy Deák határozati javaslatát elfogadta.

Ezután hosszabb vita fejlődött az elintézendő tárgyaknak napirendjére nézve. A végmegállapodás szerint mindenekelőtt a horvát ügyre vonatkozó királyi leirat vétetik tárgyalás alá, ezt az államköltősegtől követi. Mintán azonban ez utóbbi csak részletenként képezheti a tárgyalás tárgyát, időközben egyéb ügyek is felvetetnek a napirendre. A horvát ügyben elhatározá a ház az ő Felsége által javasolt küldöttségbe négy tagot választani, s ugyan-

— Távozzék rögtön!

— Ön követni fog!

Erre a gróf dühösen megragadja neje jobbát és a terem-ajtóig huzozó; de itt a megvetés oly gyanus és hideg tekintetével találkozott, hogy önként — elereszté áldozatát.

— Ha ön bolttetemet akar ölelni, uram! — akkor huzozjon el; de a mi él bennem, a mi nemes, a mi embert boldogíthat, abból egy szikra, egy morzsa — soha ön nem lesz! —

A gróf e határozott válasza még vadabb lön, és dühöngő haraggal

— Mondám imént, szolt, hogy ördög és angyal, élő lény és bolttetemet: jegyezsek vagyunk! —

Itt új harc keletkezett, minek a csemettyűszó, egy pár vendég érkezése vetett véget.

Ki a nagy világban élt, tudja hogy ott félig meddig mindenki szinész; nagy indulatokat, házi bajokat, könnyeket ki merne idegen szemeknek bemutatni? azért midőn a vendégek beléptek, a gróf félig mosolygó arcával találkozott, mi nem akart kevesebbet mondani: mi kibékültünk!

De Teréz nem volt a nagy világ növénye; ő nyíltan szeretett, és nyíltan gyűlölt; azért arcán ott maradt, ha nem is a megvetés, de a vihar nyoma.

Rövid társalgás után a gróf oly udvariasan távozott, mintha semmi sem történt volna.

(folyt. következik.)

TÁRCZA.

A MŰVÉSZEK.

Regény. Irta HIADOR (JÁMBOR PÁL.)

(II. Rész.)

II. Fejezet: A találkozás.

(Folytatás.)

— Szerencsére a művészetnek feltámasztó hatalma van; a férj csak a művész jogait akarja élvezni. Karját, asszonyom! mielőtt a sirba leszállnánk, egy puszta lakáson viszem keresztül, melynek szobái tőresek, mint a kriptá... ez ürt fedezni kell, ha mással nem — gyalázattal is.

— Gondoljon saját gyalázataira.

— A kocsi vár, asszonyom!

— Soha! —

— Meglátjuk.

Itt a gróf fagyos habotával leült.

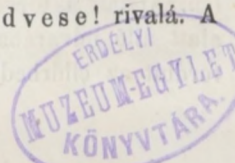
— Ismeri ön e levelet? ismeri a szállongó titkos híreket? —

— Ismerem a forrást is. Paganini nem akar élni, és társakat keres magának a halotti sétára. Nevetnek az egészen, ha vakmerősége nem támadná meg családóm czimerét is. Bizza az egészet rám. A lord —

— De ő nem lord, uram! Azt tudja ön is —

Itt a gróf látható zavarba jött.

— Ő festő — neve Bodin — kit ismer ön



annyt választani Horvátország és Fiume részéről együttesen. S pedig akként, hogy a magyarországi küldöttség három tagját az alsó, egyet a felsőház választson.

Az ide vágó és e határozatot megelőző vitában Deák Ferencz, Ivánka Imre, Tisza Kálmán, Wukovics Sebő, Nyáry Pál vettek részt.

A mi levelezőinkről.

Belső-Szolnok, Déz, nov. 12. 1868.

Közelebről megynék közönsége szeretve tisztelt főispánunkat névnapja előestéjén jól sikerült fényes oratioiban részesíté. Nemes jelleme, higgadt, tapintatos eljárása a reá bízott méltóság viselkedésében, mely tudomány ismeretei, mint méltó bánság módja barátai és polgártársai iránt — mindnyájunkat meggyőzően arról, hogy szeretett személye iránti tiszteletünknek külső kifejezést adni minden politikai pártnak egyenlő kötelessége. Barátim és polgártársaim némelyike engem tisztelt meg az üdvözlő szónoklat nehézségeivel; s én áthajva főispánunk sokoldalú erényeitől, a felhívásnak szívesen engedék, annyival inkább, mert bár ellenkező politikai pártba tartozom, soha egy pillanatra sem tagadtam meg az ellenpárt hazafiai iránti kötelességet.

Üdvözöltem főispánunkat érdeme szerint, a férfi komoly higgadságával, felül minden pártérdeken egy, mint szívem, mint lelke igaz meggyőződéseit az nekem tolmácsolák.

Ez volt az esemény. — Lássuk már most, hogy levelezőink mint adják azt elé a civilizált világnak.

A „Magyar Polgár“ nov. 6-diki számában Dézről, nov. 4-ről egy levél, s a nov. 10-ki „Közlöny“ „Különlék“ rovatában „nyilas“ jegy alatt egy névtelen közlemény jelent meg. E levél és közlemény — mint látszik — nem annyira e nagyszerű ünnepély lefolyását ismerteti, mint inkább személyekkel foglalkozik. Kénytelen vagyok tehát azokra némely észrevételeket tenni meg.

A „Magyar Polgár“ ban megjelent levél a tudósító vezetéknévnek kezdő és végbetűjével van alájegyezve, s habár írója ráfogást is közöl, de legalább megjegyzéseit névteljesével alájegyezni elég bátorsága volt. Ezen levéllel tehát nem foglalkozom. Mert az őszinte sajnálat egy valóban jeles férfiú ily kisszerű észfézcamodása felett nem engedek nekem, hogy egy ballépés gyengeségeit fessesem, annyival inkább, mert e levelezőre néz, ki politikai életem rugóit kétségbevonhatlanul s talán egyedül ismeri; leveleiben foglalt kifejezéseit reám alkalmazni öntudattal, — több a képtelenség.

Azonban a „Közlöny“ „nyilasa“ badarságait észrevétel nélkül nem hagyhatom; bárha restellem, hogy e miatt saját magammal kell foglalkoznom.

Barátaim, ismerőseim és ellenségeim éppen úgy tudják, mint irigyeim, hogy a politikai életben a múlt 1867-ik év tavaszáig cselekvőleg éppen nem részesedtem. Egyszerű szánító-vető valék, ki földjeimet mívelve, hazám sorsa felett ha elborongtam is, a múlt tanulmányozása folytán soha kétségbe nem esém. És ezen, a jövőbe vetett erős bizodalom, mely most már tetté válni ígérkezik, megadta nekem az erőt az élettel való küzdelemben el nem lankadni, s hazámat véglegelhetem minden egyéb fölé helyezni. Kísértésekben részesültem. De Isten és ember előtt állok mint tiszta hazafi. Mondhatja-e már a „K. Közlöny“ „nyilasa“ a rágalmazás szándéka nélkül, hogy én a múltban kormánypárti valék, én! kinek politikai múltam éppen nincs, mert még időm sem vala reá?...

Az elmúlt év tavaszán nemzetünk valójában élni kezdte. S a komoly eszmélő beláthatá, miképp az álláspont, melyre nemzetünk nagy szenvedései után eljutott, nem hiú ábránd többé már; de a politikai szükségesség nélkülözhetetlen következménye. Eljött az idő, midőn tenni kelle; midőn minden hazafinak Istentől adott, szorgalma által mivelte tehetőségeit a közhaza javára, vagy legalább lelkének megnyugvására hasznosítani legszentebb kötelesség

vala. Én is élni kezdtem. De minthogy az országgyűlési többség működését sem akkor, sem most nem tartom helyesnek az állam államisága megalapítására néz; önként következik, hogy a balközép nézeteihez sorakozóék.

Lészai László.

(Vége következik.)

A görög keleti román egyh. congressus Nagy-Szebenben.

X.

(—s.—t.) Az október 16-án tartott IX. ülés már a jegyzőkönyv hitelesítésénél élénk vitával kezdődött meg, melyet Puscariu azon megjegyzése keltett, hogy a megelőző ülésben nem a választások direct vagy indirect volta döntött volna el, hanem csak a statutum némely szavai lennének az által kihagyva. Többen ellene szólván, a jegyzőkönyvi szerkezet maradt.

Elnök bejelenti a „Transsyl.“ bizt. bank pártolást kérő irát, s azt melegen ajánlja, s miután a kolozsvári egyházköztség városi segélyezés iránt való folyamodványa olvastatott, napirendre tételük a metrop. szervezeti javaslat folytatásos tárgyalása.

Piposiu az iskolatügyek iránt is akarna javaslatot készíttetni, de Gaitanu ellene szól s napirendre térnek.

Az egyházköztségi gondnokságok iránti javaslat igen kevés változással elfogadtatik; midőn az esperességeik érkeznek, Babesi ezek szervezését behatólag tanulmányozhatás miatt jövő congressusig akarja halasztani. Alduleanu ez indítvány helyettesítést kimutatja, felhívja, hogy elég idő volt tanulmányozni, különben is érsek ő excoja javaslata, mely alapul van véve, elég garantia. B. Siaguna megjegyzi, hogy már határozatba is ment, hogy az egész metropolia minden részeiben szerveztessék. Babesi jelenti, hogy ezt nem tudta, de magától minden felelősséget elbír.

Az ezután következő tárgyalás folytán Mangiuc emelt szót, a világiaknak consistoriumban részvétét fejtve, mire szükségesnek véli annak meghatározását: 1) Mi az egyház? 2) Melyek az u. n. „res spirituales“? 3) Mi a consistorium eredete és története? Az első kérdésre feleli: hogy az egyház a hívek és papság foglalatja. Régen némely főpapok úgy vélekedtek, hogy csak a papságból áll. (B. Siaguna ellenmond.) A korszellelem legyőzte e szempontot, s most a nép üdvét kell az egyház főtevéjévé tennünk. A második kérdésre felhívja, hogy némely canonisták sok oly dolgot „res spirituales“ v. „res ecclesiasticas“ néven tartották, melyek valójában nem azok. Szóla helyesebbnek tartja megkülönböztetést tenni a „res mere spirituales“ és a „res ecclesiasticas“ közt. — Előbbihez tartozónak: a hitágazatok, hitazonoklatok, szentségek, közműk, szertartások, isteni szolgálat. Utóbbiakhoz: a papi személyek és ügyek, papi fegyelem, papi büntetések, házasságtügyek, kegyurság (ohó!), egyházvagyon, stb. — A consistorium eredete és történetére oda nyilatkozik, 1. hogy a consistorium nem lehet isteni eredetű, 2. hogy a zsidó theocratában sem lehetni nyomát, 3. az új testamentum sem mutatja szükségét, 4. nemkülönben az apostolok és 5. sz. Pál sem, 6. nem ered a papok bíróságából, 7. sem a püspökökből, 8. annál kevésbé a megyei zsínatéból. — A consistoriumot világi ítélőszék mintájára szervezték, s ezekben rejlik eredete. Régen a császárok polgári ítélőszékeikben ítéltek a püspökök, papság, s egyházi ügyek felett, mint p. Nagy Constantin, ki magát az Isten által püspökök fölébe helyezett püspököknek mondta s a püspökökre csak egyházi belügyeket bízta. E felelősségre később is minden uralkodó törekedett, s néhol Német- és Franciaországban egyházi- és világiak együtt ültek tanácsot, mindkét nemű ügyekben ítélvén, s általános kíváncsólom volt általán mindenütt, hogy az egyházi ítélőszékekben világiaknak is befolyása legyen. Megfontolva tehát, hogy a világiak consistoriumban részvéte már elkülöníthetetlen szükségé vált, s nem is ellenkezik a canonnal, ezen felül a jelendő

egyházi ügyek vegyes természetűek, s maga az egyház is világi és papokból vegyesen áll, s ezek együtli részvéte által nem igen félhetni az egyh. törvények megszegésétől; minthogy továbbá világiak is tudják a sz. irást, s az ügyeket átértik, sőt theologiai képzettséggel is bírhatnak; minthogy végre, a sz. irás is ez elvet szentesíti, s így az egyházi hagyományos gyakorlat, mindezek és a korszellelem ellenében nem bír elég súlyal; következé indítványt teszi: a consistorium világiak- és egyháziakból egy alakíttassék, hogy: 1. a „res mere spirituales“ és — kivéve az alább jelölendőket — az „ecclesiasticas“ tekintetében is csak papok ítéljenek, de 2. a papi fegyelem s házassági elválasztás érdekében papok és világiak egyenlő számmal.

Ez a Mangiuc beszédének tartalma, mely a gyűlés fénypontját képezte; nem is váratott soká magára a maradó párt, s megszólalt ellenében legelőbb Galu, ki az előtte szóló érvelést csak általánosságban forgóknak tartván, s nem találván abban a canonok semmi idézését, azért el sem fogadhatja. Az érveket nem a gör. kel., hanem a rom. kath. egyházjogból merítettek állítja, s amazzal ellenkezőnek. Opportunitást sem lát e mélyen beható reformban s azért Mangiuc indítványa ellen szavaz.

Az e tárgybán kifejtett további vitát jövő alkalommal fogjuk közölni.

Furesaságok.

Sever ur a „Közlöny“ -ben „tisztázzuk az eszmék“ -et című elmefuttatásban meglehetősen eszmezávarral szól hozzá Farnos Eleknek lapunkban megjelent közlebbi cikkéhez.

Farnos Elek urra hagyjuk az elbánást e levis armaturae dalával, egyedül a „Magyar Polgár“ szerkesztője elleni megjegyzéseit közt tartunk tallózatot.

Severns urnál nagyon is lágyékre talált ama szerkesztői megjegyzésünk, hogy „Marosszéknegynémely durae capacitatis balga, egy baloldali törvényszéki bírót elve nyílt bevallásáért avval insinualt: miért eszi a kormány kenyérét, ha nézeteiben nem osztozik?“ Erre nézve Sever ur, — ki mellesken mondv a severitást csakis nevében bírja — a következő lovagias megjegyzést intézi hozzánk:

„A „M. P.“ szerkesztőségének halló érkei iránti teljes respectusom nyilvánítottam, s a „M. P.“ által elmondottakat mindaddig kétség alá veszem, míg vagy megnevezi az illetőket vagy jobban reá emlékeztve reá talál, hogy az egész félreértés volt vagy itt és nek kelene lenni a lehető tréfát valónak számított be.“

Tisztelt Sever ur! Mégis iskolás deákok közt is kopott élez a respectus nyilvánítás másnak halló érkei vagyis füle iránt, annál kevésbé illő az Ön cikkeitől méltóságához, melyet a személyeknek ide nem tartozó elősorolása nélkül fentebbi állításunk komoly valóságáról ujjalg biztosítatunk. Ön egyébként az illető ülnökök ismerni látzik, mert magas belátása szerint secundába onálja, ha részleteket, kulissa megetti dolgokat ohajt tudni: kopogtathat nála.

Az „éhezésről, hivatalos kenyérről, kenyérbe harapásról irottakra nézve Sever ur praktikus szavainak kompetenciáját nem bántva a Marosszéknegynémely elen irt, saját logikátlansága bogaiban megragadó passusát emeljük ki:

„A durae capacitatis balgák azon törvényszéki bírónak, kit a „M. P.“ oly sajátságos módon vesz pártfogása alá, a kenyérét ajándékba adták, mert illetőnek ahhoz sem multja, sem érdemei, sem képessége alapján igénye nem lehetett.“ Ez aztán a sajátságos pártfogás! Ha Sever urnak igaza lenne, nem a durissimae capacitatis lennének Marosszéknegynémely választói, midőn bírói székre egy érdemet és tehetséget egyiránt nélkülöző egyént ültettek?

Szép testimonium paupertatis állít ki Severns

atlan gyermekeknek az uralkodó vallásban neveltetésük végett, karjaik közül az állambatalomból elrendelt kiszakasztatását csak a jóltevő halál gátolta meg.

A fölvetett tárgy s abból fejlődött következtetések megértésére szükség, azt az idővel, melynek szüleménye volt, s az abban uralkodó eszmékkel kapcsolatban tekinteni, s megítélni.

Akkor, midőn a dráma történt, a vallásos türelmet s a lelkiismeret szabadságát európaszerte még kevésbé ismerték, s még kevésbé gyakorolták; még Nagy-Britanniában is a rom. katolikusok nyomva voltak. Ily állása volt a vallástügynek az austriai német örökös tartományokban, s a két magyar hazában sem volt másképp.

Az uralkodó vallás eszméje és hatalma, s azzal az uralkodó papság befolyása s tulsulya is fennállott. Azon időkben az uralkodó hitől eltérő vallások meggyőződést, ahhoz ragaszkodást, mint államvétséget tekinteni, s egy büntetni divatos, lehet mondani: állam-maxima volt. Mária Thérzia koráról mondja egy rom. katolikus író, hogy e királyné „a catholicismust elődeiének hagyományai

ur azon szék deákpártjának, midőn ily egyén megválasztásának érdemét vindicálja számára. Mi nem így vélekedünk és vélekedtünk.

Marosszéknegynémely értelmiségének complexumát meg tudjuk különböztetni azon durae capacitatis deákpárti kivételesektől, kik a választott tisztséget a kormány lekenyerezettjének tekintik:

Lehet az is, hogy az illető fiatal bíró — Sever ur szerint sem „a politikai constellationban zavart, sem az eszmék harezának mezején feltűnést nem fog okozni.“ Hagyján! Ilyet jó értelemben tenni a pályakezdők közül csakis genialis kivételeknek adatott. Rossz értelemben az absurdumok minden nagy mesterének, kik közé tartozni nem dicsőség. Hisz Sever ur „eszmétisztázó“ cikkének bakjai is „feltűnést okoznak az eszmék harezának mezején.“

S mégis alig akad irigye.

Utastítás az Erdélyben felállított külön urbéri bíróságok számára a birtok-szabályozási perek körüli eljárás tárgyában.

(Folytatás.)

III. Fejezet.

A birtokszabályozási előmunkálattokról.

20. §. Mihelyt a birtokszabályozást megengedő ítélet jogerőre emelkedett: a törvényszék elnöke a felszerelendő perre nézve a 22. és 23. §§ ban kijelölt előmunkálatok teljesítésére egy törvényszéki tagot (ülnökök vagy pótlóülnökök) kiküld.

A kiküldött bíró a törvényszéknek lévő segédadatokat és előmunkálatokat, egyszersmind mindazon egyes urbéri kereseteket magához veszi, melyek az 1854. jun. 21-ki legfeljebb rendelet — V. fejezetei [folytán a törvényszékhez benyújtattak, s egy törvényszéki hites tollnokkal a helyszíneire kimegy.

21. §. Azon napról, a melyen a kiküldött bíró az előmunkálatokat a helyszínein megkezdi, az érdekelt felek a kiküldött bíró által eleve s mindig azon figyelemzetéssel értesítendő, hogy a hivatalos eljárás elmaradásuk esetében is meg fog történni.

A határnap lehetőleg úgy tűzendő ki, hogy a végzés kiadásától számítva ezen napig tizenötél kevesebb és harmincznál több nap ne essék.

A határnapról leendő kimaradás esetében sem visszahelyezésnek, sem igazolásnak nincs helye.

E kiküldött határnapot a bíró csak egy ízben és csak azon esetben halaszthatja el, ha az a hivatalból eszközözendő nyomozások érdekében szükségesnek mutatkozik.

22. §. A kiküldött határnapon a netalán már addig megkezdett előmunkálatok, ezen utastítás határozatai szerint tovább folytatandók (2. §.)

E esetben, ha az előmunkálatok csak most kezdetnek meg: a kiküldött bíró, ha hiteles felmérés nem léteznék, mindenekelőtt a szabályozandó határ, illetőleg a szabályozandó erdő, vagy elkülönítendő legelő pontos felmérése iránt intézkedik.

Az ujjalagos felmérés az esetben is elmaradhat: ha a létező felmérés nem hiteles ugyan, de a felek abba, hogy ez a szabályozásnál alapul véssék, mindnyájan beleegyeztek.

A szabályozandó határ felmérésére a mérnök, a törvényszék jóváhagyásával azon fél fogadjja fel, ki a szabályozást kéri; a mérnök bevezetése pedig a bírói kiküldött hatásköréhez tartozik.

Ha a fél a mérnök felfogadásában késedelmeskedik, vagy azt teljesíteni vonakodik: a késedelmeskedik költségére egy alkalmas mérnököt a bírói kiküldött fogad.

Ha a felmérés mérnököt munkája teljesítésében bárki gátolná: az illető járási szolgabíró, a mérnök kérésére, köteles a szükséges karbatalmat azonnal elrendelni.

Azon esetekben, midőn a birtokszabályozás csupán a kisebb kiterjedésű közös legelő, vagy erdő elkülönítésében áll, és a szabályozás azon

szerint, a fejedelmi kényuralom feltörője gyanánt tekintette. *)

Akkor itt Magyarországon, mint Erdélyben is, a politikai s egyházi reactio karöltve jártak; s különösen Erdélyt illetőleg, annak udv. kancellárija a haza jogait s törvényeit tiszteletben nem tartó kormányrendszer főszékze s elmozdítója volt.

Kártékony vala a befolyás is, mit a jezsuiták, mind a XVI. században Erdélyben gyakoroltak, midőn a szerzet az Approbatában elisorolt büneiért „a hazának minden részeiből kirekesztett“, mind pedig a XVIII. században ott megint folytattak, midőn a törvény ellenére oda visszahívtak. Hivatkozunk e tekintetben II. József császárnak a jezsuiták államveszélyes politikai tevékenységét is bizonyító nevezetes nyilatkozatára. *)

*) L. Horváth Mihály „Magyarország történelme.“ Új dolgozat. Ötödik kötet. Pesten, 1863. 8. r. 280. l.

*) L. „Briefe von Joseph dem Zweiten, als charakteristische Beiträge zu Lebens- und Staatsgeschichte dieses unvergesslichen Selbstherrschers.“ Zweite Auflage. Leipzig 1822. 8. r. 8. 16. 16.

Cserey Heléna, a türelmi korszak vértanúja.

I.

Egy erdélyi családi, névszerint vegyes házassági drámát mutatunk be a következőkben olvasóinknak.

Két felvonása van: Az elsőnek külön címe: „A reversalis“; a másodiké: „Az áttérés.“

Főszereplők abban: id. b. Wesselényi Miklós református, és neje Cserey Heléna r. katolika. Négy kiskoru beteges gyermekek: István, Ádám, Ferencz és Polyxena.

A férj, minden gyengeségei, sőt olykor nagy hibái, főképp nem fékezhető szenvedélyessége mellett, szilárd jellemű, vallásához, mint hazájához hű, annak törvényeit tisztelő fia, ki az uralkodó vallás érdekében, annak két püspökétől ellene s neje ellen kezdett mérges és az állambatalom minden eszközeivel támogatott viadalban magát férfias kitartással viselte.

Neje: erényes, művelt s fölvilágosodott aszszony, ki keble szabad meggyőződéséhez évekig tartó üldözések dacára is hű maradt.

Cserey Farkas nyugalm. erdélyi udvari

felmérés alapján, melyet az érintett közös területre nézve az adószózat közegek dűlönként teljesítettek, ezelszerűen eszközölhető: az utolagosa felmérés a felek közös beleegyezésével elmaradhat.

Ha a szabályozandó határ valamely része, vagy annak használatát érintő valamely helyszínnel egyenlőség forog fenn: a kiküldött bíró annak egyezség útján leendő elintézését meg a felmérés előtt megkísérli s egyezsersimát a feleket figyelmezteti, hogy a szabályozás megkönnyítése céljából a szabályozandó birtokokra vonatkozó mindennemű magánjogi peres ügyeket gyorsan befejezni törekedjenek.

23. §. Míg a szabályozandó határ fölmérése tart: a kiküldött bíró ugyanazon helyszínből, a volt urbéri viszonyból származott mindazon egyes perekben, melyek a föld majorsági vagy urbéri minőségét tárgyazzák, vagy az 1848. január 1-ig történt foglalásokra vonatkoznak, vagy a megválthatóknak nyilvánítt szolgáltatások megváltására irányoznak sat. — a tárgyalást a helyszínen megtartja (20. §.)

A bíró ezen perekben az egyezség létrehozatalát előleg mindig megkísérli köteles.

Az ilyenmű, hason jogalapból eredő keresetek, a hol csak lehetséges és észszerű, egy jegyzőkönyvbe összefoglalva tárgyalandók és egy ítéletben oldandók meg.

A tárgyalás befejezte után a kiküldött bíró az összes perirátokat az urbéri törvényszékhez eldöntés végett beküldi (8. §.).

E perek letárgyalását lehetőleg siettetni kell, és hogy a szabályozás folyama fennakadást ne szenvedjen, oda kell törekedni: hogy mielőtt az új szabályozási terv elkészítették, a volt urbéri viszonyból származó mindennemű perlekedések végérvényesen elintéztessenek.

A szakélyföldön az egyes perek tárgyalásánál, ha azok a körül forognak, vajjon valamely birtok országos kárpótlás alá eső urbériséget képez-e vagy sem? az 1868. mártius 11-diki rendeletben érintett jogbiztosok is meghallgatandók.

24. §. Az urbéri bíróságok hatásköréhez tartozó minden perben a tárgyalás az érvényben lévő szóbeli eljárás szabályai szerint történik.

A bizonyítási eljárásban a bíró a felek által felhozott bizonyítékokhoz nincs kötve, hanem hivatalból köteles kinyomozni mindazon adatokat, melyek az ügyre nézve jelentőséggel bíró körülmények felderítésére szolgálnak.

E részben a bíró működését csak az egyszerű, észszerű és alapos vizsgálat által megkívánt tekintetek szabályozzák.

IV. Fejezet.

A felmérés hitelesítése, osztályozása és becsülése.

25. §. Ha a felmérés megtörtént, s a helyrajzi térkép és a birtokállás kimutatása (földkönyv) elkészítették: a bíró kiküldött jelentésére az urbéri törvényszék a mérnöki munkálat hitelesítése végett egy más alkalmas mérnököt küld ki.

A kiküldött bíró a hitelesítésre, valamint az egyidejűleg teljesítendő osztályozásra, legelő, erdő, s nádasok becsülésére, ha az még meg nem történt volna, a helyszínen határnapot tűz ki, s arra a feleket a 20. §. határozataira utalással megidézti.

26. §. A határnapon a bírósági kiküldött a hitelesítő mérnököt a felek jelenlétében feleketi; s a felmérést tartalmazó földabrosznak és földkönyvnek szemle és próbamérések által leendő megvizsgálására utasítja.

A hitelesítési eljárás alatt szabadságában áll a feleknek a földék felmérése és felvétele ellen kifogásaikat szóval előterjesztetni.

A hitelesítésről pontos jegyzőkönyv vezetendő, melybe az eljárás részleteit és annak folyama alatt előforduló minden egyes kifogást be kell iktatni.

Ha a felmérés helyesnek találják: a mérnöki munkálatok (a térkép s a földkönyv) a felek jelenlétében, a rendes hitelesítési záradékkal ellátottnak.

27. §. A hitelesítési eljárással egyidejűleg a kiküldött bírósági tag a szántóföldek, rétek dűlönként leendő osztályozását is teljesíti.

Ezzel kapcsolatban a legelő-elkülönítés és az erdei és nádlási használatok szabályozása esetében, a legelő- és erdőrezsék, nádasok minősége, s azok termőképessége, valamint a volt jobbágyság részére törvényesen járó legelő- s erdőilleték és a nádasújság fedezésére megkivántató erdő, legelő- és nádasrész meghatározandó; ezenfelül a visszaváltandó irtások s azon épületek és javítások értéke, melyek a szabályozás folytán más tulajdonosok kezeire juthatnak, ugyszintén mindazon körülmények szakértő becsülők közbejöttével megállapítottak, a melyek a szabályozási per eldöntésénél jelentőséggel bírnak.

28. §. Az eljáró szakértőket a korábbi földesuraság (közirtokosság) és a volt jobbágyság egyenlő számban választják.

Ha a választás bármely okból létre nem jön: az illetők részére a kiküldött bírósági tag nevez ki alkalmas, részrehajlatlan, szakértő egyéneket.

A szakértők, mielőtt feladatukban eljárának: a felek jelenlétében szabályszerűleg felesketendők.

Az osztályozásnál és becsüléskor, ugy a szakértők eljárására, mint leleteik bizonyító erejére nézve, a polgári törvénykezési eljárás szabályai irányadók.

Erdélyi lapszemle.

(K. B.) Lapunk „Románjainkhoz” intézett cikkének végzavait a „Gazeta Transilvaniei” azzal viszonozza, hogy Pap Szilágyi püspök körlevélét egész terjedelmében közölve, azt azon megjegyzéssel kíséri, hogy ha a magyar papság, a primással élén, politikába avatkozott s jogait kihasználta, miképp lehet attól a román papságot eltiltani. Itt az esetek analógiáját ugyan tág értelemben veszi a „Gazeta”, de nem vesztegetjük rá a szót; mert nemcsak egy a „Federatione”-ből átvett oly cikkek akad meg szemünk, mely a journalisticának valóban szégyenére válnék, ha nem tudná mindenki, hogy a „Feder.” és „Gazeta” oly exceptionális birtalpegyedek, hogy a művelt lapiradalomba csak igen sok fenntartással sorozhatók be.

Ki ebben kétkedik, tekintse meg a fennjelölt „Gazeta”-beli lapszemlét, melyben a „Fed.” után legkiméletlenebb esettel van rajzolva Pap Szilágyi püspök ő maga; ifjúságától püspöki székhéig kíséri őt a rágalmak száma, mely a privátélet szentélyébe is behat s az intentiókat is tudni negyzi. A cikk-író (nem irigyeljük ezért dicsőségét) fáradságot vett magának N. Váradra menni, s ott kibuztatni az ő maga magánéletét illető legparányibb körülményeket is, a falatig, melyet ebédkor magához vesz, a szónoklatig, melyet magános óráiban készít; kivel társalkodik, mit mond ilyenkor, milyen kedélyállapota, mindezt kidakolja „Záródnak” ur, kit e finom szaglászás után aligha nem Windischgrätz bureauai valamely korszorozottjának kell tartanunk. Végzavaiiban így szól: „Pap Sz. József ur 1849-ben először kötött kardot a nemzet ellen, s látjuk, hogy most püspök, 1868-ban erkölcsileg másodszor köt kardot nemzete ellen, hogy ezután mit fog nyerni, megmutatja a jövő, mely talán nincs távol.” — A „Gaz.” pedig hozzátézi: „A magyar lapok, „Magyar Polgár” sat. a románokhoz szólnak, a románokhoz ez encyclochéhoz, mint a polit. bölcsesség forrásához vezetnek, melyről igaz ítéletet fog mondani a nemzet története.” — Reméljük mi is!

A „Telegrafu Romanu” főképp a nemzetiségi törvényjavaslatról foglalkozik. Nehézségekkel járónak tartja azt a nem magyarokra nézve. Figyelmén kívül hagyottnak találja azon hibát, hogy a hivatalos nyelv igen jelölten van kiemelve. Ha a belügyek egy nyelvet kívánnának is, nem tartja tanácsosnak némely polgárok nyelvét más egyenjogusnak ellenbe tenni. Az állam felvilágosítást tekintetből, hivatalos állampolyv használatát bizalmatlanságnak veszi. A felvilágosított könyveknek hivatalos nyelvre fordítását azért sem tarthatja megnyugtatónak, mert ha a kormány csak a fordításokat tekinti, ezek hamissága által könnyen tévútra vezethetők. Az államnak a polgárok ügyei elintézésében ezeknek könnyebbítést kell nyújtani s kölcsönös bizalmat szerezni s ezt öregbitni, nem pedig csökkenteni s ez által a közjó iránti érdeklődést lebíten. Nem egyoldalú szempontból tekinti e tárgyat, hanem azon kíváncsalnak tekintetéből, melyeknek egy jó törvény meg kell feleljen, s a mai társadalmi kíváncsalnak s az egész emberiség haladása szempontjából. A különböző nemzetiségek különvéleményét minden a territóriumokkal járó nehézségek mellett is mérsékeltnek mondja, mert vannak magyar férfiak, kiknek véleménye ennél sokkal tovább megy. Ajánlja a törvényhozásnak, hogy e fontos és beható következményű kérdésben megfontoltsággal járjon el. Őrül a román képviselők e kérdésbeni összetartásának s elvárja, hogy jogaik és hírnevüket megvédjék. „Ha nem lehet szó arról, hogy ki képez oppositót, hogy „liberalis” legyen, hanem a közérdek szempontjából azt kell nézni, hogy ne alkottassék oly törvény, mely legkeserűbb benyomást gyakoroljon s az állam ellenségei kezébe fegyvert adjon.”

Ugyancsak a „Telegrafu” a külpolitikai rovatjaiban nem követi brassói collegája titkolódzásait, hanem nyíltan regisztrálja a pesti más lapok harcias dunafejedelemségi híreit s az állítólagos „keleti demokrat társulat” manifestumát. Ide igatjuk a „Helyzet”-i cikkének végzavait:

„Itthon mindnyájan, akármely pártbeliek, törekedünk tökéletes elégtételt szilárdítani meg, s akkor nincs mitől féltünk, bármis is jön, mert hány karral birunk, ugyanannyi védelmező lesz, hogy megövjön egy kétes jövő bántalmaitól.”

K Ü L F Ö L D.

☐ **Spanyolország hajdan és most.** IV. Az 1820-i spanyol forradalom az ottani viszonyok tekintetében igen jellemző volt. A lakosság hetekig nem vett részt a hadcsapatok lázadásában; annyira lealacsonyította azt a kormány mély romlottsága, hogy bárha az 1814-i royalisticus egyházas lelkesedés mómora rég elenyészett, tényleges részt vevésre a felkelésben mégis alig egyes helyeken mutatkozott némi hajlandóság. Csak némileg erősebb kormány, csak kissé több belátással rendelkező uralkodó néhány nap alatt többszörösen elfojthatta volna az egész mozgalmat. Azonban mialatt a forradalmi főnökök minden pillanatban várták a bosszuállásnak fejük fölött lesújtását, a kormányt megsemmisítő saját erőtlenége s gonosz bűntudata,

ugy hogy midőn már a madridi helyőrség is mozogni kezdett, a gyáva Ferdinand félelmében alávétte magát a szabadelvű kisebbség minden kíváncságnak. Ugy történt akkor is, mint a közelmúlt napokban, s a mint általában minden gyűléses forradalom első momentumaiban történni szokott. Csak hogy akkor nem kellett trónjelöltekről s a jövő alkotmány megállapításáról gondoskodni, mert maga a meglevő király lön szabadelvű, s az 1812-i alkotmány volt kezdettől fogva a fölkelés jelszava. Ily auspiciumok alatt létesülhetett sajtó-, egyleti, vallás- és gyűlésezési szabadság, s reformok a legszélesebb alapon, a legradicalisabb fejlődésben. Az idők viharja mindent és mindenkit egyidejűleg megragadott, a rég eldöntött s az újat kezdetleges nehézségei között félig befejezve hagyta s mindezt oly népesség között, melynek föllemvonása addig az állam és politika iránti teljes közöny volt. S végül Spanyolország példája Portugál, Nápoly- és Piemontban buzgó követőkre talált. A madridi clabb- és cortesszonokok kifejezők meggyőződésüket, hogy az egész föld szabadelvű megújítása onnan fog kiindulni, mialatt az összes európai hatalmak idegenkedését nyílt ellenségeskedéssé fokozák. Egyszóval, az akkori spanyol liberalisok éretlensége épen oly nagygnak mutatkozott, mint a néptömegek politikai apathiaja, s ez nem is lehetett másképen ott, hol egyházi és világi uralkodók majdnem három évszázadon át a szerencsétlen lakosságot a művelődés minden eszköztől megfoszták. Megtörtént aztán a mi elkerülhetlen vala. A tetlen lelkesedés néhány szép hónapját fátadalmak törvényhozási munka, naponként hevesbülő pártviszály, a sértett király gonosz cselszövényei s ezekkel párhuzamban a nép tulcsapongásainak fokozatos fejlődése váltották fel.

Romaniai hírek. Románia ez idő szerint élénk figyelmet tárgyát képezi. Ide igtatjuk a külföldi lapoknak ezen országra vonatkozó legújabb közleményeit. Az „Italia” bécsi levelezője jelenti, hogy a bécsi udvarnál meghitelesített porosz követ, Werther báró hirtelen elutazott Bécsből, hogy Pitebten a szintén odarándult Károly románai fejedellel találkozzék. Az értekezés tárgyát képezte: tanácsadás az Angol, Franciaország és Ausztria által a román kormánytól teendő közös diplomatiiai lépéssel szemben követendő magatartásra nézve. A „Journal de Paris” Károly románai fejedeleme szándékolt egybekeléséről a dán király harmadik leányával, részleteket közöl, melyeknek hitelességeit állítólag képes jót állani. (Hivatalos közlés: ezen tudósítások szerint, Viktoria angol királynő kérte volna meg Károly fejedeleme részére, Sándor cázar azonban határozott vetovall lépett közbe Kopenhágában, s ennek következtében az ügy most függőben van. A bécsi „Presse” szerint szó van a Dunafejedelemségek egyesítéséről a párisi szerződés némely pontjának megváltoztatását célzó tárgyalásokról. Ennek folytán minden befolyásos hatalom kizártnak a Dunafejedelemségek belügyeibe való beavatkozástól, azonban a kérdéses változtatás a Porta souzerainitását kevésbé tenné illuszióssá. Ebből azt kell értetnünk, hogy a hatalmak nagyobb befolyást akarnak engedni Törökországnak a Dunafejedelemségek felett. Ohajtandó lenne azonban, hogy a hatalmak sem mondanának le a védnökségről. A bukaresti „Presse” szerkesztőjét törvényeszkí vizsgálat alá fogták, miután a hivatalos lap dementije dacára a kormánynak ismételve azt vetette szemére, hogy a letéti pénztár összes készletét a könyvek megvásárlására, s egy millió rural-költvényt a romániai banknál lekötött a végből, hogy kölcsönt köthessen.

HIRHARANG.

☐ **Lapunk nov.—dec. folyamára előfizethetni 2 ft.**

☐ **A „Magyar Polgár naptárára” előfizetést vagy utánvét mellett előjegyzést elfogad kiadóhivatalunk.**

*. **A „K. Közlöny”** Fehérmegyéből a Kőnczei-féle nagy feltűnést okozott ügy állásáról táviratot közöl. A nélkül, hogy kutatók e távirat keletkezését, kénytelenek vagyunk kijelenteni, hogy fentartással közöljük azt csak, miután egy hozzánk a helyszínről küldött magán sürgöny után azt kell hinnünk, hogy a „Közlöny” tudósítása nem minden részében felel meg az igazságnak. A „Közlöny” sürgönye így szól: „A Kőnczei-féle ügy tárgyalása f. hó 9-én megkezdett, s az ország minden részéből megjelent számos hallgatók és tiszteletbeli tagok rendkívüli nagy részvétele között f. hó 12-én békés uton befejeztetett. Kőnczei visszavette recursusát és kérte a tárgyalás megszüntetését. A gyűlés egyhangulag fogadta e nyilatkozatot s megszüntette a tárgyalást. Gróf Haller Ferenczhez közakarattal küldött megesztetett gróf Haller Józseffel élén. A tanácskozás mindvégig higgadtan s mérséklettel folyt, a gyűlés melió-sága egy pillanatra sem zavartatott meg. Minden párt örömmel fogadta e kibékülést, mely a vármegye békéjét állítja vissza. Méltó elismerést és köszönetet érdemel Mikó Mihály kormánybiztos

ur e gyűlés ritka ügyességgel párosult tapintatos vezetéséről.”

*. **Böloni Farkas Sándor** hátrahagyott emlékiratait nemcsak sajtó alá rendezi e lapok szerkesztője a „Farkas Sándor alap” javára. Ez emlékirat irodalmi, de különösen történeti szempontból megbecsülhetetlen adatokat tartalmaz. Ez emlékirat elhunyt jelesünk életrajza előzi meg, eddig nagy részben ismeretlen adatok nyomán. A má Farkas Sándor emlékéhez méltó díszszel lesz kiállítva.

*. **E hó folytán** az erdészeti államvizsgából hárman fővizsgát, egy másodrendűt tettek le.

*. **A történeti társulatnak** kolozsvári bizottságja ma délelőtti Gróf Lázár Miklós elnöklése alatt tartandja meg első ülését. Ez alkalom K. Papp Miklós az „1688-iki ebesfalvi gyűlés” eredeti jegyzőkönyvet mutatja be. A 185 lapra terjedő jegyzőkönyv, erdély történetét sok tekintetben fontos adatokkal illusztrálja. A gyűlés eredményéről lapunk közlelbi száma hozand tudósítást.

*. **Felhívás.** Folyó hó 8-án kelt választmányi határozat értelmében a „kolozsvári kör” t. cz. tagjai tisztelettel felkértnék, hogy az alapszabályok értelmében tetszésük szerint választandó egy, vagy több szakosztályba f. hó végéig magukat bejegyeztetni sziveskedjenek, hogy azok működésüket megkezdhesék. A szakosztályok az alapszabályok 4-dik cz. szerint következnek: 1. Ipar, kereskedelem- és gazdasági; 2. Nevelés-, jog-, történet-, természet- és államtudományi; 3. Szépirodalom- és művészeti; 4. Helyi érdekekkel foglalkozó. Az egyes osztályok megalakulására legalább 20 tag kívántatik. Bejegyzések a kör társalgótermében kitett aláírási ívekre történnek. Kolozsvárt, 1868. nov. 11. Szász Domokos, titkár.

*. **Kivonat** a Kolozsvár sz. kir. városában 1868-iki szept. 18-án megüjt keleti marhavész következményeiről, azon évi novemb. hó 13-ka estéig bezárólag: Járványos 27 *) udvaron s 2 mező-részen megbetegült 151 darab. Ezekből meggyógyult 48 db, elhunlt 92 darab, lebunkóztatott 3, van beteg 8. A járványlepte marhalétszámból van még gyanus 18. A vesztelési időt kiállott gyanusokból fölmentetett 31 db. Kolozsvárt, november 14. 1868. Filep Samu, id. polgármester.

☐ **Az erdélyi vasut** a kiegészítésre vonatkozólag Waring Károly és a magyar kormány közt f. hó 4-én megkötött szerződés szerint következő vonalakat fog magába foglalni: a) egy fővonalat Nagyváradtól Kolozs- Tövis- Szászvárosra át Brassóig; b) egy, Gerenden a fővonaltól eltérő szárnyvonalat Marosvásárhelyre; c) egy szárnyvonalat, mely Tövisnél eltér a fővonalról és Károlyfehérvárt az arad-károlyfehérvári vonalhoz csatlakozik; d) egy Kis Kapusnál a fővonalról eltérő szárnyvonalat Szebenig. E vonalokon 41 állomás hely tervezetlik. A főbbek ezek közül: Rév, Kolozsvár, Gerend, Tövis, Kapus, Medgyes, Szászváros, Brassó, Szeben, M. Várhely. Miután a várad-kolozsvári vonal építése államköltségen már megkezdett, a vállalkozó átveszi az itt találtató anyagot s munkásokat, és kipótolja a kormány által reáfordított költségeket. Biztosíték gyanánt az engedélyezési okmány szentesítésétől számított 14 nap alatt a vállalkozó egy millió forintot tesz le. Az engedélyezési okmány a reá vonatkozó törvényjavaslatlall együtt pár nap mulva az országgyűlés elé fog terjesztetni.

(Pályázat.) A kolozsvári m. k. pénzügyigazgatóságnál betöltendő, kizárólag a pénzügyi szakmára rendszeresített titkári állomás (VIII. rangsorozattal, 1200 frt évi fizetés, 120 frt lakpénz, és később meghatározandó utazási általánnyal) s esetlegesen egy első vagy másod osztályú fogalmazói állomás (IX rangsorozat, évi 800 vagy 700 ft, fizetés és 10% lakpénzzel) elnyerése végett pályázni kívánók folyamodványukat, 3 hét alatt a kolozsvári pénzügyigazgatóságnál nyújtsák be.

☐ **M. Igenböl** újra az ottani hatóság erélytelensége miatt igen is felszaporodott kihágások egyikéről tudósítanak. D. Nicola, ki vérengző természetéről már ismeretes, részegen hazamenvén, nejt fejével agyon akarta verni, ez kimenekült, s akkor ittának leányát támadta meg s veszelősen összeverte; kis negyedfél éves leánykájának pedig, ki néjét védendő elébe állott, balkarját a fejével kettétörtte. Az egész szerencsétlen család, midőn a tudósítást irák, hajléktalan boljonyott a városban, melynek előjárósága ez esetet szépen elnézi s többek az iránti felzólítására, hogy a vétkest fogja el s kísérje a bírósághoz, csak azt mondja, hogy „panaszoljon ha kell a vétkes neje a bíróságnál.” — A krakkóiak által összerontott 72 éves ember, kiről a minapi hirharangunk szólt, már meg is halt. — Valóban nem kárhoztathatók eléggé a hatóságok, hogy hanyagságuk miatt a közbátorság majdnem egészen elenyészett, s népünk erkölcsi érzete is kezd kibálni.

☐ **A szakélyföldön**, hol tudvalegőleg több szombatos község van, egy falu Bözöd-Ujfalú tömegesen áttért az izraelita vallásra. A falu lakosai szombatosok voltak, de miután e miatt viszályokba keveredtek kath. plebánusokkal, hogy megmentsék meggyőződésük szabadságát, izraelitákká lettek.

*) E tudósítás után vesszük azon szomorú hírt, hogy újabb véres udvarra akadtak akkor, midőn a zárlat felszabadítása volt kiáltásba. Szerk.

(185) 1-3

Nyomatott az ev. ref. főtanoda betűivel (Bel-Farkasutczá 74. sz.) Koleszvárt.

(189) (1—3)

Duha Kristóf, kereskedő.

(187) 1—3

látyszerész. Főtér, dr. Szabó-ház.

A kolozsvári főgynökség: Karvázy Gyulánál.